

ZPRAVODAJ

NÁRODNÍHO CENTRA PODPORY TRANSFORMACE SOCIÁLNÍCH SLUŽEB

Č. 15

LISTOPAD 2018

Za obsah Zpravodaje zodpovídá realizační tým projektu „Život jako každý jiný“.

Úvodní slovo:

Naše listopadové číslo je věnováno převážně tématu sexuality, a to z důvodu stále rostoucího zájmu pracovníků, jichž se téma týká. Vzdělávání v oblasti sexuality se ukazuje jako nezbytné nejen pro samotné uživatele, ale také pro jejich pečovatele či osoby blízké.

Sexuální asistence

Sexuální asistence v listopadu oslaví tři roky své existence. Je stále diskutovanou službou, která vzbuzuje vášnivé diskuse a spoustu emocí. Jaký byl její vývoj? Jak funguje? Co je to vlastně sexuální asistence a kdo ji využívá?

Více se dozvíte v následujícím článku.

Naplňování sexuality patří mezi základní životní potřeby člověka a má velký význam pro rozvoj osobnosti. Intimitu, lásku, něžnost a partnerství si přejí muži i ženy v každém věku. Samozřejmě po ní touží i lidé s hendikepem. Na sexualitu lidí s hendikepem je někdy nahlíženo jako na problém. Ale sexuální touha není privilegiem pouze zdravých mužů a žen. V posledních několika letech se mluví o právu lidí s postižením na prožívání vlastní sexuality. Jak má ovšem takové právo vypadat v praxi, jaké nabídky či pomůcky je potřeba vytvořit?

Pokud muži či ženy nemohou kvůli svému hendikepu prožívat vlastní sexualitu bez pomoci druhých, potřebují za určitých okolností sexuální asistenci. Hledí se na ni jako na šanci, jak pomoci lidem s hendikepem překonat a kompenzovat jejich individuální omezení. Pracovníci/pracovnice, kteří nabízejí sexuální asistenci, se nazývají sexuální asistenty/asistentkami. V zahraničí se ještě můžeme setkat s názvy jako jsou sexuální důvěrníci, dotykovi

pracovníci/e či s pojmem sexuální doprovázení. Sexuální asistent/asistentka nabízí podpůrné aktivity pro lidi s hendikepem, seniory, seniorky. Pomáhají jim prožívat jejich potřeby v oblasti sexuality. Jedná se například o poradenství v oblasti sexuality a vztahů, možnost mluvit o svých tématech v této oblasti, hledání intimního prostoru, možnost dotýkat se poprvé svého těla, nácvik masturbace, doteky, společnou nahotu, koupel, nákup erotických pomůcek, masáže od klasických po erotické, sexuální interakce, kam patří i sex a další¹. Učí je akceptovat své tělo a jak jej přijímat, mít rád, jak posílit motorické a sensorické vnímání.



Sexuální asistence existuje v České republice od listopadu 2015. V letošním roce oslaví tři roky své existence. V roce 2017 jsme službu společně s pracovníky/icemi sociálních a zdravotních služeb vyhodnotili a shodli se na tom, že již má své místo, je bezpečná a klienti a klientky sociálních a zdravotních služeb mají právo o ní vědět a svobodně se rozhodnout, zda

UVNITŘ TOHOTO ČÍSLA:

Sexuální asistence	I-III
Sexualita osob s mentálním postižením	III
CSP Litoměřice	IV
Vyšší Hrádek	IV-V
Poskytování nadměrné péče	V
Destigmatizační kampaň	VI



Evropská unie
Evropský sociální fond
Operační program Zaměstnanost



službu chtějí či nechťejí využít.

Jak to vše začalo? V roce 2015 bylo proškoleno prvních pět sexuálních asistentek, čtyři z nich doposud pracují. Prošly školením, které vedly zahraniční partnerské organizace ze Švýcarska a Německa, které nám také předaly své know-how. Byly nám oporou a poskytovaly konzultace při založení sexuální asistence v České republice.

Sexuální asistence si po svém rozjezdu získala pozornost českých i zahraničních médií. U nás vzbudila vášně, zvědavost, očekávání, radost, nadšení, šanci, ale i nedůvěru a další emoce. Někteří lidé z pomáhajících profesí měli obavy, zda je služba bezpečná a zda jsou ženy řádně vyškoleny. Jejich představy byly takové, že by to měly být ženy vzdělané v oblasti ošetřovatelství, sociální a zdravotní oblasti, měly by umět sebeobranu a další dovednosti.

My jsme se při výběru žen více soustředili na to, zda mají dobře zpracovanou svoji vlastní sexualitu, umí si správně nastavit hranice, navázat kontakt, umí pracovat s tělem a práce se sexualitou je baví. V ostatním jsme je vzdělali. Lidé s postižením naopak na diskuzním kulatém stole zmiňovali, že chtějí někoho, kdo je bude přijímat a respektovat. „Přátelskost vůči klientům a klientkám a tělesná blízkost, orientace na jejich uspokojení, je tu žádaná více než odborné znalosti, říká odborník v oblasti sexuality a vztahů Vernaldi².

A jak sexuální asistence vlastně probíhá?

Sexuální asistence je určena lidem se zdravotním či mentálním postižením, seniorům, seniorkám, ale i párům. Sexuální asistenci využívají také páry, kde oba dva

partneři mají nějaké fyzické postižení a je pro ně těžké mít sexuální styk. Sexuální asistentka jim může pomoci najít vhodnou polohu tak, aby např. byli schopni mít sexuální styk sami.

Sexuální asistence má již svoji dlouhou historii a v zahraničí funguje již přes 15 let. Můžeme se s ní potkat v Německu, Holandsku, Švýcarsku, Rakousku, Itálii, Francii, Austrálii, Dánsku v některých regionech USA aj.

Sexuální asistentku si žena či muž vyhledávají na internetu³ a kontaktují je nejčastěji přes e-mail nebo telefonicky. Ženy většinou mají na svých webových stránkách popsáno, co v rámci sexuální asistence nabízejí a jak je asistence hrazena, když např.



jedou za klientem atd. Domluví si spolu úvodní schůzku, která je nutná předtím, než se přejde k poskytnutí sexuální asistence. Tato schůzka je účtována zpravidla částkou 500 Kč. Na této schůzce si společně domluví možnosti spolupráce a její pravidla. Oba se také mohou rozhodnout, že v dalších schůzkách nebudou pokračovat. To se může stát např. z důvodu, že sexuální asistentka nenabízí služby, které muž či žena požadují. Pak už vše záleží na nich. Žena může za zájemcem či zájemkyní o sexuální asistenci i dojet, účtuje si pak náklady na cestu a požaduje platbu předem na účet, což v některých lidech budí rozpaky, ale ženy tak chtějí předejít situacím, které se jim již dříve staly⁴.

Samotná asistence pak trvá 60 minut a stojí 1200 Kč na hodinu.



Sexuální asistence je stále více využívána ze strany sociálních a zdravotních institucí, a to pro osoby s lehkým mentálním postižením, které se po setkání s asistentkou cítí šťastněji a radostněji. Dochází též ke snížení jejich frustrace a agresivity vůči sobě či druhým osobám, která je spojená s nenaplněnou sexualitou. Sexuální asistenci nevnímáme jako řešení. Upřednostňujeme, aby lidé s postižením měli příležitost navazovat vztahy a těšit se z nich. Sexuální asistence je spíše možností pro ty, kterým se to nedaří a nemohou naplňovat vlastní sexualitu jiným způsobem.

Dva příběhy na konec

Příběh I.

„Každý člověk má své potřeby a vzhledem k mému handicapu, kdy mi ani ruce nefungují, tak jak bych potřeboval, tak je pro mne sexuální asistence skvělé řešení, kdy zažiji to, co sám se sebou zažít nemohu.

Po dvou letech sexuální abstinence jsem zažil něco krásného, bylo to super, nikdy jsem žádnou takovou službu nevyužil a jsem rád, že sexuální asistence existuje, pookřál jsem jako muž. Takovou hostesku bych potřeboval stále i v noci.
(muž na vozíku)

Příběh II.

„Normálně bych do toho asi moc nešla, ale po pár setkáních s asistentkou, že jí mohu věřit, jsem se rozhodla. Asistentku jsem kontaktovala po delším váhání. Měla jsem strach z reakce okolí a taky z reakce asistentky. Nakonec se ukázalo, že to byl velmi dobrý tah. Pomohla mi srovnat se s intimními problémy, které mě trápí. Pomohla mi zmírňovat projevy mého postižení při sexu. Pomohla mi s masturbací, protože mám nešikovné ruce. Snažíme se dosáhnout toho, abych aspoň někdy mohla mít orgasmus. Kromě toho mi velmi pomáhá, bavit se otevřeně o sexu a o chlapech. S asistentkou také pracujeme na tom, abych se zbavila mindráků, které ve mě vypěstoval minulý partner. Po každé asistenci jsem uvolněnější a lépe se hýbu. Je to super!!!! Měla jsem z mnoha důvodů obavy, ale teď jsem moc ráda, že za mnou chodí asistentka, a ne muž asistent. I když zkušenost s mužem by asi taky byla dobrá. (žena)

Data o sexuální asistenci:

V roce 2017 bylo poskytnuto 220 asistencí. Od roku 2015 proběhlo již přes 500 asistencí. Na sexuální asistentky se obracejí o pomoc instituce, rodiče, sami klienti, studenti a studentky, kteří mají

zájem o podklady pro své práce. Rodiče často spolupracují, zúčastňují se konzultací a jsou k dispozici, pokud by bylo potřeba. Vyrůstá zájem o službu sexuální asistence ze strany institucí, které pracují s lidmi s mentálním hendikepem.

Sexualita není jen o sexu, ale i intimitě, dotecích a edukaci. Přesto mají klienti největší zájem o sexuální interakce, a to až v 60 %. Dále mají zájem o doteky, edukaci, masáže, masturbaci a povídání. „Nejvíce jim ale chybí vztah, který mi jim dát nemůžeme“, říká jedna z žen⁵.

Jak službu bezpečně zprostředkovat?

Pracovník/pracovnice pomáhajících profesí může o sexuálních asistentech/asistentkách bezpečně informovat a dále spolupracovat tak, že:

- sdělí klientovi/klientce, že na internetu je zveřejněný seznam speciálně

proškolených osob, nabízejících sexuální asistenci,

- sám klient/klientka si vybere svého asistenta/asistentku,
- klient/klientka požádá pracovníka/pracovnici, aby s jeho zvoleným asistentem/asistentkou probral/a určité záležitosti, a specifikuje, v jakém rozsahu by měla spolupráce probíhat a může mu pomoci sexuální asistentku kontaktovat,
- pracovník/pracovnice se může zúčastnit první schůzky, kde se poprvé potká klient/klientka se sexuální asistentkou a kde se vytváří kontrakt. Samotná asistence však již probíhá bez třetích osob.

(Lucie Šídová, Freya)

¹Více zde: <http://www.freya.live/cs/vse-o-sexualite/sexualni-asistence>

²Vernaldi in Walter. J. Sexualität und geistige Behinderung. Heidelberg, Universitätsverlag Winter, 2005

³www.sexualniasistence.cz

⁴Z článku Rozhovor: Lucie Šídová o dvou letech projektu Právo na sex a zavádění sexuální asistence v ČR, dostupné zde: http://www.freya.live/files_public/elfinder/R_ozhovor.pdf

⁵Sociální služby, Lucie Šídová: Sexuální asistence, služba, která vrací lidem chuť do života. Červen. 2018

Seminář k sexualitě osob s mentálním postižením vedly lektorky z Nizozemí

Ve dnech 1. a 2. listopadu 2018 byl uspořádán díky projektu Život jako každý jiný dvoudenní seminář na téma sexuality osob s mentálním postižením.

První den semináře byl svým obsahem zaměřen spíše na pracovníky obcí a krajů, kterým lektorky přibližovaly např. pojmy sexuální zdraví, sexuální práva a vývoj sexuality u osob s mentálním postižením. Druhý den byl určen především pracovníkům zařízení sociálních služeb a lektorky v něm seznamovaly účastníky s možnostmi každodenní interakce s lidmi s mentálním postižením, např. jak komunikovat téma sexuality se svými klienty, problematiku sexuální výchovy a v neposlední řadě představily lektorky i metodu vyvinutou v Nizozemí zaměřující se na komunikaci mezi klientem, rodičem a pracovníkem v sociálních službách.

Pohledy dvou zařízení - poskytovatelů sociálních služeb na sexualitu

Centrum sociální pomoci Litoměřice

Má organizace Centrum sociální pomoci Litoměřice zpracovány zásady práce s oblastí sexuality klientů? Případně jak?

Zásady práce v oblasti intimity, sexuality a vztahů lidí s mentálním handicapem se odráží od dennodenních potřeb uživatelů služeb.

Naše organizace od roku 2007 spolupracuje s organizací APLA Praha konkrétně Mgr. Hynkem Jünem a s PhDr. Kateřinou Thorovou Ph.D., kdy jsme se detailně zabývali možnostmi pracovních postupů a přístupů zaměstnanců týkající se tématu partnerských vztahů. Na základě těchto opakovaných setkání jsme vytvořili tzv. „Protokol sexuality, intimity a vztahů“, který sjednocoval přístup zaměstnanců k uvedeným otázkám týkající se lidí s mentálním postižením. Následně na to byli proškoleni dva zaměstnanci, kteří se úzce specializovali na podporu vztahů lidí s mentálním postižením. Zabývali se jejich intimními potřebami, hledali možnosti realizace jejich požadavků,

případně kontaktovali odborná pracoviště.

Mají Vaši klienti partnerské vztahy? Mohou žít partneri ve společné domácnosti?

V roce 2012 v naší organizaci vzniklo bydlení komunitního typu, kde lidé s mentálním postižením žijí spolu v jedné domácnosti. Intimita, sblížení, poznávání se je součástí jejich života. V případě jejich potřeby dochází do Manželské a předmanželské poradny.

Vzděláváte pracovníky v tématu sexuality osob se zdravotním postižením? Pokud ne, plánujete v této oblasti vzdělávání?

Vzdělávání v oblasti intimity, vztahů a sexuality lidí se zdravotním postižením probíhá plynule dle potřeb organizace. Naši zaměstnanci dojíždějí do Prahy na externí konzultace a supervize do organizace POHODA Praha. V letošním roce jsou naplánovány dvě školení s panem Petrem



Eisnerem na téma Sexualita a vztahy lidí se zdravotním postižením.

Slyšeli jste již ve Vaší organizaci o možnosti poskytování sexuální asistence? A pokud ano, mohou Vaši klienti využívat sexuální asistenci?

Od roku 2013 spolupracujeme s občanským sdružením Rozkoš bez rizika. Podíleli jsme se na jejich publikaci Ze sexbyznysu na trh práce.

Klienti využívají profesionální služby sexuální asistence nyní již služby Freya Praha. S touto „odnoží“ původní organizace spolupracujeme od jejího založení. Aktivně se zúčastňujeme jimi pořádaných seminářů, např. v roce 2017 jsme přednášeli u kulatého stolu „Sexuální asistence aneb Pojďte s námi o ní mluvit a diskutovat“.

Domníváte se, že by sexuální asistence mohla být zařazena mezi sociální služby?

Ne.

(Hana Vitásková, CSP Litoměřice)

Vyšší Hrádek, p. s. s.

Má organizace Vyšší Hrádek zpracovány zásady práce s oblastí sexuality klientů? Případně jak?

V Etickém kodexu pracovníků VH, p.s.s. je zahrnuta důležitá oblast života lidí - sexualita. Toto téma považuje organizace (tj. všichni pracovníci organizace) za zcela přirozené a přistupuje k němu jako k jiným oblastem života člověka. Ví, že každý člověk má právo na

svůj sexuální život. Respektuji toto právo.

Pokud mi toto téma neseď a nechci se o něm bavit, vysvětlím to danému člověku a odkážu ho na pracovníka, který s ním vše probere (pozn. tj. odborně vyškolený pracovník v tématu Sexualita a vztahy lidí s postižením I a II).

Výše uvedená pravidla jsou

rozpracována v interní dokumentaci (pokyny a metodiky) jednotlivých sociálních služeb VH, p.s.s.

Mají Vaši klienti partnerské vztahy? Mohou žít partneri ve společné domácnosti?

Aktuálně se v žádné z domácností obou pobytových služeb VH, p.s.s. nejedná o partnerské soužití, pouze

o skupinové spolubydlení. Partnerské soužití v domácnostech možné je, historicky tyto zkušenosti v domácnostech máme.

Vzděláváte pracovníky v tématu sexuality osob se zdravotním postižením? Pokud ano, jak toto vzdělávání vnímají vaši pracovníci?

Všichni pracovníci organizace absolvovali v období procesu transformace také vzdělání v tématu sexuality osob se zdravotním postižením – Sexualita a vztahy lidí s postižením I. Kdo z pracovníků měl zájem o nadstavbové vzdělávání v této oblasti, absolvoval seminář Sexualita a vztahy lidí s postižením II a stal se tzv. konzultantem v oblasti sexuality, na kterého se

uživatelé sociálních služeb VH, p.s.s. mohou obracet. Aktuálně tuto roli v rámci celé organizace zastává asistent – muž a asistentka – žena. Prvotní podporu v oblasti sexuality vždy uživateli služby poskytne asistent na dané směně v domácnosti nebo jeho klíčový asistent. V rámci této podpory mohou člověku doporučit a pomoci mu kontaktovat zmíněného konzultanta/ku v oblasti sexuality.

Slyšeli jste již ve Vaší organizaci o možnosti poskytování sexuální asistence? A pokud ano, mohou Vaši klienti využívat sexuální asistenci a využívají?

V individuální spolupráci uživatele pobytové služby DPZP VH, p.s.s. s konzultantem v oblasti sexuality

došlo k vyhledání a kontaktování služby sexuální asistentce.

Pravidelné využívání této služby přineslo pro uvedeného uživatele služby výrazné zlepšení kvality jeho života. V současné době si uživatel zajišťuje poskytování služby sexuální asistence samostatně. Služba (tj. sexuální asistentka) navštěvuje uživatele v jeho domácnosti za předem dohodnutých podmínek.

Domníváte se, že by sexuální asistence mohla být zařazena mezi sociální služby?

Zařazení sexuální asistence mezi sociální služby organizace VH, p.s.s. vnímá pozitivně.

(Vyšší Hrádek, p.s.s.)

Poskytování nadměrné péče osobám se zdravotním postižením, ano či ne?

Umožňeme svým dětem, příbuzným či známým se zdravotním postižením ať ukáží, v čem jsou dobří a co všechno dokážou!

Po celý život se každý z nás učí novým věcem, ať složitějším nebo jen věcem základním. Například jak si uvařit čaj, ohřát si jídlo v mikrovlnné troubě, jak vyprat prádlo, ale i mnohemu dalšímu. Všichni si také pamatujeme okamžiky, když jsme něco dělali poprvé – učili jsme se, něco nám trvalo déle a kolikrát se nám i spousta věcí nepovedlo, něco jsme zkazili, rozbili nebo si dokonce drobně ublížili (opařili, spálili...).



V tomto ohledu nejsou lidé se zdravotním postižením jiní. I oni mohou, vzhledem k míře svého postižení, mnohé zvládnout samostatně. Jen je nutné jim samostatnost umožnit, mít větší trpělivost při zvládání daných záležitostí. Řadu věcí může člověk s postižením zvládnout sám s použitím vhodné pomůcky, která danou činnost ulehčí (například tzv. indikátor hladiny, který pomáhá lidem se zrakovým znevýhodněním při nalévání tekutin a zvukově ohlásí, když je daná nádoba plná).

Ochrana, ale i strach pečujících osob o člověka s postižením zastíní při poskytování péče možnost se něco nového naučit, osvojit či zvládnout, vzhledem k míře zdravotního postižení.

Avšak i v této oblasti existují specializované služby, které podporují jak rodiče, tak osoby se zdravotním postižením v získání a osvojení důležitých kompetencí s ohledem na každého z nich.

Jedná se například o sociální služby rané péče a podpora samostatného bydlení (službu ve svém okolí naleznete na Veřejném registru poskytovatelů sociálních služeb: <http://iregistr.mpsv.cz/socreg/>).

(Martina Čápková, MPSV)

MPSV ČR

Na Poříčním právu 1

128 01 Praha 2

transformace@mpsv.cz



www.trass.cz



<https://www.facebook.com/>

Národní centrum podpory transformace sociálních služeb je součástí Ministerstva práce a sociálních věcí. Jeho úkolem je podpora a propagace transformace sociálních služeb a života lidí v jejich přirozeném prostředí.

MPSV realizuje prostřednictvím Národního centra podpory transformace sociálních služeb projekt s názvem Život jako každý jiný. Jednou z aktivit projektu je i vydávání Zpravodaje.

Projekt Život jako každý jiný je podpořen z Operačního programu Zaměstnanost, který je financován z Evropského sociálního fondu a státního rozpočtu České republiky.



Evropská unie
Evropský sociální fond
Operační program Zaměstnanost



Žít doma je přirozené

Na podzim 2018 proběhla destigmatizační kampaň, jejímž cílem bylo prohloubit vnímání široké veřejnosti o tom, že lidé s postižením mají stejná práva na samostatný život jako všichni lidé.

Kampaň byla cílena na širokou veřejnost a sloužila především k seznámení s tím, že život v ústavní péči nemá být první volbou při řešení životní situace člověka s postižením. Lidé s postižením, kteří žijí ve velkokapacitních ústavech, postrádají soukromí a žijí často v podmínkách, které neodpovídají důstojnému životu. Kampaň poukázala především na to, že i lidé s nejrůznějším typem a mírou postižení mají právo žít v běžném prostředí, ať už díky sociálním službám nebo díky neformálním pečovatelům.

V rámci kampaně byly uveřejněny letáky, které byly vytvořeny za pomoci lidí s různým typem postižením, kteří těmto letákům propůjčili svou tvář. Letáky zdůrazňují, že lidé s mentálním, tělesným i smyslovým postižením chtějí a dokáží žít stejně jako lidé bez postižení. Letáky byly umístěny v průběhu října 2018 v prostředcích MHD v krajských městech ČR. Součástí kampaně byl také rozhlasový spot na Rádiu Impuls, dále tři rozhovory s ředitelem odboru sociálních služeb, sociální práce a sociálního bydlení MPSV Mgr. Davidem Pospíšilem. Rozhovory byly zaměřeny především na situaci lidí s postižením, kteří žijí v pobytových sociálních službách ústavního typu. V neposlední řadě proběhla kampaň na televizi Nova, kde byl vyslán audiovizuální spot.

Kampaň realizoval projekt MPSV Život jako každý jiný, který je financován z Evropských sociálních fondů a státního rozpočtu ČR prostřednictvím Operačního programu Zaměstnanost.

Staňte se spoluautory našeho Zpravodaje.

Nápady na články, rozhovory, informace nebo již hotový příspěvek zasílejte na adresu: transformace@mpsv.cz